

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De iudicio. Quæstio 60.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

q. 64. c. 1. 2. se 79. dicitur, vel ad aliquid huiusmodi, ut ex sequentibus * patebit. Ergo quicumque facit iniustum, peccat mortaliter.

* q. 24. a. 12. c. 1. 2. q. 72. a. 5. RESPONDEO dicendum, quod sicut supra * dictum est, cum de differentia peccatorum ageretur, peccatum mortale est quod contrariatur charitati, per quam est animæ vita. Omne autem nocumentum alteri illatum, ex se charitati repugnat, quæ mouet ad videndum bonum alterius: & idem cum iniustitia, semper consistat in nocumento alterius, manifestum est quod facere iniustum, ex genere suo est peccatum mortale.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Philosophi intelligitur de ignorantia facti, quam ipse vocat ignorantiam particularium circumstantiarum, quæ meretur veniam: non autem de ignorantia iuris, quæ non excusat. Qui autem ignorans facit iniustum, non facit iniustum, nisi per accidens, ut supra dictum est *.

Ad secundum dicendum, quod ille qui in paruis facit iniustitiam, deficit à perfecta ratione eius quod est iniustum facere, in quantum potest reputari non esse omnino contra voluntatem eius, qui hoc patitur: pura si auferat aliquis alicui vnum pomum, vel aliquid tale, de quo probabile sit, quod ille inde non lædatur, nec ei displiceat.

Ad tertium dicendum, quod peccata, quæ sunt contra alias virtutes, non semper sunt in nocumentum alterius, sed important inordinationem quamdam circa passiones humanas. Vnde non est similis ratio.

QVÆST. LX.

De iudicio, in sex articulos diuisa.

Postea considerandum est de iudicio.

¶ Et circa hoc quaruntur sex.

¶ Primo, utrum iudicium sit actus iustitiæ?

¶ Secundo, utrum sit licitum iudicare?

¶ Tertio, utrum per suspensiones sit iudicandum?

¶ Quar-

¶ Quarto, utrum dubia sint in meliorem partem interpretanda?

¶ Quinto, utrum iudicium semper sit secundum leges scriptas proferendum?

¶ Sexto, utrum iudicium per usurpationem perueratur?

ARTIC. I.

Utrum iudicium sit actus iustitiæ?

AD primum sic proceditur. Videtur, quod iudicium non sit actus iustitiæ. Dicit enim Philosophus in 1. Ethic. * quod unusquisque bene iudicat quæ cognoscit: & sic iudicium ad vim cognoscitiuam pertinere videtur. Vis autem cognoscitiua per prudentiam perficitur. Ergo iudicium magis pertinet ad prudentiam, quàm ad iustitiam, quæ est in voluntate, ut dictum est *.

¶ 2 Præterea, Apostolus dicit 1. ad Corinth. 2. Spiritus iudicat omnia. Sed homo maxime efficitur spiritualis per virtutem charitatis, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, ut dicitur Roman. 5. Ergo iudicium magis pertinet ad charitatem, quàm ad iustitiam.

¶ 3 Præterea, Ad vnamquamque virtutem pertinet rectum iudicium circa propriam materiam: quia virtuosus in singulis est regula & mensura, secundum Philosophum in lib. ethic. * Non ergo iudicium magis pertinet ad iustitiam, quàm ad alias virtutes morales.

¶ 4 Præterea, Iudicium videtur ad solos iudices pertinere. Actus autem iustitiæ inuenitur in omnibus iustis. Cum ergo non soli iudices sint iusti, videtur quod iudicium non sit actus proprius iustitiæ.

SED contra est, quod in Psal. 93. dicitur, Quoadusque iustitia conuertatur in iudicium.

RESPONDEO dicendum, quod iudicium proprie nominat actum iudicis, in quantum iudex est. Iudex autem dicitur quasi ius dicens. Ius autem

334
Inf. 9. 63
a. 4. cor.
et 1/ai 5
lec. 6. pr.
* l. 1. c. 3.
tom. 5.

958. a. 4

l. 3. ethi.
c. 5. ad fi.
to. 5.
c. forus
de ver.
fig.

q. 57. a. 1

tem est obiectum iustitiæ, vt supra habitum est*. Et idèd iudicium importat secundum primam nominis impositionem, diffinitionem, vel determinationem iusti siue iuris. Quòd autem aliquis bene diffiniat aliquid in operibus virtuosis, propriè procedit ex habitu virtutis: sicut castus rectè determinat ea quæ pertinent ad castitatem. Et idèd iudicium quod importat rectam determinationem iusti, siue eius quod est iustum, propriè pertinet ad iustitiam. Propter quod Philosoph. in 5. ethic. dicit*, quòd homines ad iudicem confugiunt sicut ad quamdam iustitiam animatam.

* c. 4. paulo ante med. 10. 5

Ad primum ergo dicendum, quòd nomen iudicij, quod secundum primam impositionem significat rectam determinationem iustorum, ampliatum est ad significandam rectam determinationem in quibuscumque rebus, tam in speculatiuis, quàm in practicis. In omnibus tamen ad rectum iudicium duo requiruntur: quorum vnum est ipsa virtus proferens iudicium. Et sic iudicium est actus rationis: dicere enim vel diffinire aliquid, rationis est. Aliud autem est dispositio iudicantis, ex qua habet idoneitatem ad rectè iudicandum: & sic in his quæ pertinent ad iustitiam, iudicium procedit ex iustitia: sicut & in his quæ ad fortitudinem pertinent, ex fortitudine. Sic ergo iudicium est quidam actus iustitiæ, sicut inclinantis ad rectè iudicandum: prudentiæ autem, sicut iudicium proferentis. Vnde & synesis ad prudentiam pertinens dicitur bene iudicatiua, vt supra habitum est*.

q. 51. a. 3

Ad secundum dicendum, quòd homo spiritualis ex habitu charitatis habet inclinationem ad rectè iudicandum de omnibus secundum regulas diuinas, ex quibus iudicium per donum sapientiæ pronuntiat: sicut iustus per virtutem prudentiæ pronuntiat iudicium ex regulis iuris.

Ad tertium dicendum, quòd aliæ virtutes ordinant

nant

nant hominem in seipso. Sed iustitia ordinat hominem ad alium, ut ex dictis patet *. Homo autem est dominus eorum, quæ ad ipsum pertinent: non autem est dominus eorum quæ ad alium pertinent. Et ideo in his, quæ sunt secundum alias virtutes, non requiritur, nisi iudicium virtuosi, extenso tamen nomine iudicij, ut dictum est *. Sed in his quæ pertinent ad iustitiam, requiritur ulterius iudicium alicuius superioris, qui utrumque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus. Et propter hoc iudicium specialius pertinet ad iustitiam, quam ad aliquam aliam virtutem.

In isto a.

Ad quartum dicendum, quod iustitia in principe quidem est sicut virtus architectonica, quasi imperans & præcipiens quod iustum est: in subditis autem est tamquam virtus executiva & ministrans. Et ideo iudicium, quod importat diffinitionem iusti, pertinet ad iustitiam secundum quod est principali modo in præidente.

ARTIC. II.

Utrum sit licitum iudicare?

335

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod non sit licitum iudicare. Non enim infligitur pœna nisi pro illicito. Sed iudicantibus imminet pœna, quam non iudicantes effugiunt, secundum illud Matthei 7. Nolite iudicare, ut non iudicemini. Ergo iudicare est illicitum.

Inf. a. 3.

et 6. et 9.

67. ar. 1.

et 4. d. 48

cor. prin.

Et Ro. 1.

¶ 2. Præterea, Roman. 14. dicitur, Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? suo domino stat aut cadit. Dominus autem omnium Deus est. Ergo nulli homini licet iudicare.

cor. 3. pr.

et c. 14.

co. 3. fi. et

1. Cor. 4.

co. 4.

¶ 3. Præterea, Nullus homo est sine peccato, secundum illud 1. Ioan. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. Sed peccanti non licet iudicare, secundum illud Rom. 2. Inexcusabilis est homo omnis qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, te ipsum condemnas; eadem enim agis quæ iudicas. Ergo nulli est licitum iudicare.

SED

SED contra est, quod dicitur Deut. 16. Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, ut iudicent populum iusto iudicio.

¶. prac. R E S P O N D E O dicendum, quod iudicium in tantum est licitum, in quantum est iustitiæ actus. Sicut autem ex prædictis patet *, ad hoc quod iudicium sit actus iustitiæ, tria requiruntur. Primo quidem, ut procedat ex inclinatione iustitiæ. Secundo, quod procedat ex auctoritate præsentis. Tertio, quod proferatur secundum rectam rationem prudentiæ. Quodcumque autem horum defuerit, iudicium erit vitiosum & illicitum. Vno quidem modo quando est contra rectitudinem iustitiæ: & sic dicitur iudicium perversum, vel iniustum. Alio modo, quando homo iudicat de his, in quibus non habet auctoritatem: & sic dicitur iudicium usurpatum. Tertio modo, quando deest certitudo rationis, puta cum aliquis de his iudicat, quæ sunt dubia vel occulta, propter aliquas leues coniecturas: & sic dicitur iudicium suspiciosum, vel temerarium.

*1. 2. c. 28.
20. q.* Ad primum ergo dicendum, quod Dominus ibi prohibet iudicium temerarium, quod est de intentione cordis, vel de alijs incertis, ut * Augustinus dicit in libro de Sermone Domini in monte. Vel prohibet ibi iudicium de rebus diuinis: de quibus cum sint supra nos, non debemus iudicare, sed simpliciter ea credere, ut Hilarius * dicit super Mattheum. Vel prohibet iudicium, quod non fit ex benevolentia, sed ex animi amaritudine, ut Chrysostramus dicit †.

*1. 2. c. 17.
in op. in
berf. 10, 2* ¶ Ad secundum dicendum, quod iudex constituitur ut minister Dei. Unde dicitur Deut. 1. Quod iustum est iudicate. Et postea subdit, Quia Dei est iudicium.

Ad tertium dicendum, quod illi qui sunt in gravibus peccatis, non debent iudicare eos, qui sunt in eisdem peccatis vel minoribus, ut Chrysostr. dicit super

super illud Math. 7. * Nolite iudicare. Et præcipue hoc est intelligendum, quando illa peccata sunt publica: quia ex hoc generaretur scandalum in cordibus aliorum. Si autem non sunt publica, sed occulta, & necessitas iudicandi imminet, propter officium: potest cum humilitate & timore vel arguere, vel iudicare. Vnde August. dicit * in lib. de Sermone Domini in monte, Si inueniremus nos in eodem vitio esse, congemiscamus, & ad pariter conandum inuitemus. Nec tamen propter hoc homo sic seipsum condemnat, vt nouum condemnationis meritum sibi acquirat: sed quia condemnans alium, ostendit se similiter condemnabilem esse, propter idem peccatum vel simile.

ARTIC. III.

Vtrum iudicium ex suspitione procedens, sit licitum?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod iudicium ex suspitione procedens, non sit illicitum. Suspicio enim videtur esse opinio incerta de aliquo malo. Vnde & Philosophus in 6. Ethic. ponit *, quod suspicio se habet & ad verum & ad falsum. Sed de singularibus contingentibus non potest haberi opinio nisi incerta. Cum ergo iudicium humanum sit circa humanos actus, qui sunt in singularibus & contingentibus, videtur quod nullum iudicium esset licitum, si ex suspitione iudicare non liceret.

¶ 2 Præterea, Per iudicium illicitum fit aliqua iniuria proximo. Sed suspicio mala in sola opinione hominis consistit: & sic non videtur ad iniuriam alterius pertinere. Ergo suspitionis iudicium non est illicitum.

¶ 3 Præterea, Si sit illicitum, oportet quod ad iniustitiam reducat: quia iudicium est actus iustitiæ, vt dictum est *. Sed iniustitia ex suo genere semper est peccatum mortale, vt supra habitum est *. Ergo suspitionis iudicium esset semper peccatum mortale si cf.

ho. 24. nō
remore d
prin. 20. 2
l. 2. c. 30.
d. med.
30 4.

336
Lo. sup.
2. 2. in 28
dis. Es
quol. 12.
ar. 25.
* li. 6. c.
3. 10. 5.

Art. 2.
q. 59. a. 4

Trac. 90. fi esset illicitum. Sed hoc est falsum, quia suspiciones vitare non possumus, ut dicit Glos August. * super illud 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare. Ergo iudicium suspiciosum non videtur esse illicitum.

7 ho 17. SED contra est, quod Chrysostr. * super illud Matt. 7. Nolite iudicare, &c. dicit, Dominus hoc mādato non prohibet Christianos ex benevolentia alios corripere, sed ne per instantiam iustitiæ suæ Christiani Christianos despiciant, & solis plerumque suspicionibus odientes ceteros, & condemnantes.

c. literas, de pras. RESPONDEO dicendum, quod sicut Tullius dicit, suspicio importat opinionem mali, quando ex leuibus indicijs procedit. Et contingit ex tribus. Vno quidem modo ex hoc, quod aliquis ex seipso malus est: & ex hoc ipso, quasi conscius suæ malitiæ, faciliter de alijs malum opinatur, secundum illud Ecclesiast. 10. In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat. Alio modo prouenit ex hoc, quod aliquis malè afficitur ad alterum. Cùm enim aliquis contemnit, vel odit aliquem, aut irascitur, vel inuidet ei, ex leuibus signis opinatur mala de ipso: quia vnusquisque faciliter credit quod appetit. Tertio modo prouenit ex longa experientia. Vnde Philosoph. dicit in 2. Rhet. * quod senes sunt maximè suspiciosi, quia multoties experti sunt aliorum defectus. Primæ autem duæ suspicionis causæ, manifestè pertinent ad peruersitatem affectus. Tertia verò causa diminuit rationem suspicionis, in quantum experientia ad certitudinem proficit, quæ est contra rationem suspicionis. Et ideo suspicio vitium quoddam importat: & quanto magis procedit suspicio, tanto magis est vitiosum.

2. 2. Rhet. c. 13. pr. rti a pri 30. 6. Est autem triplex gradus suspicionis. Primus quidem gradus est, ut homo ex leuibus indicijs de bonitate alicuius dubitare incipiat. Et hoc est veniale & leue peccatum. Pertinet enim ad tentationem

nem humanam, sine qua vita ista non ducitur: vt ha-
berur in Gloss.* super illud 1. ad Corint. 4. Nolite
ante tempus iudicare. Secundus gradus est, cum
aliquis pro certo malitiam alterius aestimat ex leui-
bus indicijs. Et hoc si fit de aliquo graui, est pecca-
tum mortale, in quantum non est sine contemptu
proximi. Vnde glossa ibidem subdit, Etsi ergo suspi-
ciones vitare non possumus, quia homines sumus, iu-
dicia tamen, id est, diffinitiuas, firmasque sententias
continere debemus. Tertius gradus est, cum aliquis
iudex ex suspicione procedit ad aliquem condem-
nandum: & hoc directè ad iniustitiam pertinet: vnde
est peccatum mortale.

*est Aug.
11. 90. in
10. parū
anse mt.
tom. 9.*

Ad primum ergo dicendum, quòd in humanis a-
ctibus inuenitur aliqua certitudo, non quidem sicut
in demonstratiuis, sed secundum quod conuenit ta-
li materię, puta cum aliquid per idoneos testes
probatur.

Ad secundum dicendum, quòd ex hoc ipso quòd
aliquis malam opinionem habet de alio sine cau-
sa sufficienti, indebitè contemnit ipsum: & idè in-
iuriatur ei.

Ad tertium dicendum, quòd quia iustitia & in-
iustitia est circa exteriores operationes (vt dictum
est*), tunc iudicium suspiciosum directè ad iniu-
stitiam pertinet, quando ad actum exteriorem
procedit: & tunc est peccatum mortale, vt dictum
est*. Iudicium autem interius pertinet ad iniu-
stitiam, secundum quod comparatur ad exteri-
us iudicium, vt actus interior ad exteriorem, sicut
concupiscentia ad fornicationem, & ira ad homi-
cidium.

*9. 59. a. 2
ad 3.
In corp.
art.*

ARTIC. IV.

*Virum dubia sint in meliorem partem inter-
pretanda?*

*336
ca. esote
misericor
des, ex-
tra de
reg. 14.*

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quòd du-
bia non sint in meliorem partem interpre-
tanda. Iudicium enim magis debet esse de eo, quod
vt in

ve in pluribus accidit. Sed in pluribus accidit, quod aliqui malè agant: quia stultorum infinitus est numerus, ut dicitur Eccles. 1. Proni enim sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua, ut dicitur Genes. 8. Ergo dubia magis debemus interpretari in malum, quàm in bonum.

*l. v. de do
ctr. christi.
in prin.
16. 3.*

¶ 2 Præterea, August. dicit *, quod ille piè & iustè vivit, qui rerum integer est æstimator, in neutrâ partem declinando. Sed ille qui interpretatur in melius quod dubium est, declinat in alteram partem. Ergo hoc non est faciendum.

¶ 3 Præterea. Homo debet diligere proximum, sicut seipsum. Sed circa seipsum homo debet dubia interpretari in peiorem partem, secundum illud Job 9 Verebar omnia opera mea. Ergo videtur quod ea quæ sunt dubia circa proximos, sint in peiorem partem interpretanda.

SED contra est, quod Roman. 14. super illud, Qui non manducat, manducantem non iudicet, dicit Gloss. Dubia in meliorem partem sunt interpretanda.

*art. præc.
ad 2.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est *, ex hoc ipso, quod aliquis habet malam opinionem de alio absque sufficiente causa, iniuriatur ei, & contemnit ipsum. Nullus autem debet alium contemnere vel nocentem quodcumque inferre, absque causa cogente. Et idè ubi non apparent manifestâ indicia de malitia alicuius, debemus eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando quod dubium est.

Ad primum ergo dicendum, quod potest contingere, quod ille qui in meliorem partem interpretatur, frequentius fallitur. Sed melius est, quod aliquis frequenter fallatur, habens bonam opinionem de aliquo malo homine, quàm quod rarius fallatur habens malam opinionem de aliquo homine bono: quia ex hoc fit iniuria alicui, non autem ex primo.

Ad

Ad secundum dicendum, quod aliud est iudicare de rebus, & aliud de hominibus. In iudicio enim in quo de rebus iudicamus, non attenditur bonum, vel malum ex parte ipsius rei de qua iudicamus, cui nihil nocet qualitercumque iudicemus de ipsa: sed attenditur ibi solum bonum iudicantis, si verè iudicet; vel malum, si falsò: quia verum est bonum, intellectus, falsum autem est malum ipsius, ut dicitur in 6. ethic. * Et idèd vnusquisque debet niti ad hoc, quod de rebus iudicet, secundum quod sunt. Sed in iudicio, quo iudicamus de hominibus, præcipuè attenditur bonum & malum ex parte eius de quo iudicatur: qui in hoc ipso honorabilis habetur, quod bonus iudicatur; & contemptibilis, si iudicetur malus. Et idèd ad hoc potius tendere debemus in tali iudicio, quod hominem iudicemus bonum, nisi manifesta ratio in contrarium appareat. Ipsi autem homini iudicanti falsum, iudicium, quo bene iudicat de alio, non pertinet ad malum intellectus ipsius: sicut nec ad eius perfectionem pertinet secundum se cognoscere veritatem singularium contingentium, sed magis pertinet ad bonum affectum.

* ex t. 2. colligitur, to. 5. & lib. 6. met. 2. te. 8. habetur ex presd. tomo 3.

Ad tertium dicendum, quod interpretari aliquid in deteriorem vel meliorem partem, contingit dupliciter. Vno modo per quamdam suppositionem: & sic cum debemus aliquibus malis adhibere remediũ, siue nostris, siue alienis, expedit ad hoc vt securius remedium apponatur, quod supponatur id quod est deterius: quia remedium quod est efficax contra maius malum, multò magis est efficax contra minus malum. Alio modo interpretamur aliquid in bonum vel malum, diffiniendo, siue determinando: & sic in rerum iudicio debet aliquis niti ad hoc, vt interpretetur vnunquodque, secundum quod est; in iudicio autem personarum, vt interpretetur in melius, sicut dictum est*.

In corp. ar. et ad 2.

Vtrum sit semper secundum leges scriptas iudicandum?

338

Inf. a. 6. cor.

l. nō possunt de quibus ff. de legibus.

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod non sit semper secundum leges scriptas iudicandum. Semper enim vitandum est iniustum iudicium. Sed quandoque leges scriptæ continent iniustitiam, secundum illud Isaiæ 10. Vt qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt. Ergo non semper est secundum leges scriptas iudicandum.

li. 5. 10. som. 5.

¶ 2 Præterea, iudicium oportet esse de singularibus euentibus. Sed nulla lex scripta potest omnes singulares euentus comprehendere, vt patet per Philosoph. in 5. ethi. * Ergo videtur quod non semper sit secundum leges scriptas iudicandum.

¶ 3 Præterea, Lex ad hoc scribitur, vt sententia legislatoris manifestetur. Sed quandoque contingit, quod si ipse legislator presens esset, aliter iudicaret. Ergo non est semper secundum leges scriptas iudicandum.

* c. 27. d. med. 10. 1

SED contra est, quod Augustinus dicit in libro de vera Religione *, In istis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent, cum eas instituerint, tamen cum fuerint institutæ & firmatæ, non licebit iudicibus de ipsis iudicare, sed secundum ipsas.

ar. 1. huius q.

RESPONDENDO dicendum, quod sicut dictum est *, iudicium nihil aliud est, quam quædam definitio, vel determinatio eius quod iustum est. Fit autem aliquid iustum dupliciter. Vno modo ex ipsa natura rei, quod dicitur ius naturale. Alio modo ex quodam condicito inter homines, quod dicitur ius positium, vt supra habitum est *. Leges autem scribuntur ad vtriusque iuris declarationem, aliter tamen & aliter. Nam legis scriptura, ius quidem naturale continet, sed non instituit: non enim habet robur ex lege, sed ex natura. Ius autem positium

q. 57. a. 2

uana

uum scripturam legis & continet & instituit, dans ei auctoritatis robur. Et ideo necesse est quòd iudicium fiat secundum legis scripturam: alioquin iudicium deficeret, vel à iusto naturali, vel à iusto positivo.

Ad primum ergo dicendum, quòd lex scripta, sicut non dat robur iuri naturali, ita nec potest eius robur minuere, vel auferre: quia nec voluntas hominis potest immutare naturam. Et ideo si scriptura legis contineat aliquid contra ius naturale, iniusta est, nec habet vim obligandi. Ibi enim ius positivum locum habet, ubi quantum ad ius naturale, nihil differt, utrum sic vel aliter fiat, sicut supra habitum est *. Et ideo nec tales scripturae, leges dicuntur, sed potius legis corruptiones, ut supra dictum est *: & ideo secundum eas non est iudicandum.

9. 57. a. 2
1. 2. q. 95
art. 2.

Ad secundum dicendum, quòd sicut leges iniquae secundum se contrariantur iuri naturali, vel semper, vel ut in pluribus: ita etiam leges, quae sunt recte posita, in aliquibus casibus deficiunt: in quibus si servarentur, essent contra ius naturale. Et ideo in talibus non est secundum litteram legis iudicandum, sed recurrendum ad aequitatem, quam iacendit legislator. Unde Iurisperitus dicit *, Nulla ratio iuris aut aequitatis benignitas patitur, ut quae salubriter pro utilitate hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producamus ad severitatem. Et in talibus etiam legislator aliter iudicaret: & si considerasset, lege determinasset.

In dige-
sto v. seri
l. 1. tit. 3.
leg. 24.

339

Et per hoc patet responsio Ad tertium.

Sup. a. 2.
co. et inf.

ARTIC. VI.

Utrum iudicium per usurpationem reddatur peruersum?

9. 67. a. 1
Et 4 d. 17

Ad sextum sic proceditur. Videtur, quòd iudicium per usurpationem non reddatur peruersum. Iustitia enim est rectitudo quaedam in agendis. Sed nihil deperit veritati à quocumque dicatur, sed à quocumque.

9. 3. a. 3.
9. 4. et d.
48. q. 1.
art. 1. cor.

E 2 cura-

eumque est accipienda. Ergo etiam nihil deperit iustitiæ, à quocumque iustum determinetur, quod pertinet ad rationem iudicij.

¶ 2 Præterea, Peccata punire ad iudicium pertinet. Sed aliqui laudabiliter leguntur peccata punisse, qui tamen auctoritatem non habebant super illos quos puniebant: sicut Moyles occidendo Aegyptium, ut habetur Exod. 2. & Phinees filius Eleazari, Zambri filium Salumi, ut legitur Numer. 25. Et reputatum est ei ad iusticiam, ut dicitur in Psal. 105. Ergo usurpatio iudicij non pertinet ad iniusticiam.

¶ 3 Præterea, Potestas spiritualis distinguitur à temporali. Sed quandoque prælati, habentes spiritualem potestatem, introrunt se de his quæ pertinent ad secularem potestatem. Ergo usurpatum iudicium non est illicitum.

¶ 4 Præterea, Sicut ad rectè iudicandum requiritur auctoritas: ita etiam & iusticia iudicantis & scientia, ut ex supra dictis patet*. Sed non dicitur iudicium esse iniustum, si aliquis iudicet, non habens habitum iusticiæ, vel non habens scientiam iuris. Ergo etiam neque iudicium usurpatum, quod fit per defectum auctoritatis, semper erit iniustum.

S E D contra est, quod dicitur Rom. 14. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum?

RESPONDEO dicendum, quod cum iudicium sit ferendum secundum leges scriptas, ut dictum est*; ille qui iudicium fert, legis dictum quodammodo interpretatur, applicando ipsum ad particulare negotium. Cum autem eiusdem auctoritatis sit legem interpretari, & legem condere, sicut lex condi non potest nisi publica auctoritate, ita nec iudicium ferri potest nisi publica auctoritate: quæ quidem se extendit ad eos, qui communitati subduntur. Et ideo sicut iniustum esset, ut aliquis constringeret alium ad legem seruandam, quæ non esset publica auctoritate

ritate sancita : ita etiam iniustum est , si quis compellat aliquem ferre iudicium , quod publica auctoritate non fertur .

Ad primum ergo dicendum , quòd pronuntiatio veritatis non importat compulsionem ad hoc , quòd suscipiatur : sed liberum est unicuique eam recipere , vel non recipere , prout vult . Sed iudicium importat quamdam compulsionem . Et idèd iniustum est , quòd aliquis iudicetur ab eo qui publicam auctoritatem non habet .

Ad secundum dicendum , quòd Moyses videtur Aegyptium occidisse , quasi ex inspiratione diuina auctoritatem adeptus : vt videtur per hoc quod dicitur Actuum 7. quòd percussio Aegyptio , estimabat Moyses intelligere fratres suos , quoniam Dominus per manum ipsius daret salutem Israel , Vel potest dici quòd Moyses occidit Aegyptium defendendo eum qui iniuriam patiebatur , cum moderamine inculpatæ tutelæ . Vnde Ambrosius dicit in libro de Offic. * quòd qui non repellit iniuriam à socio cum potest , tam est in vitio , quam ille qui facit . Et inducit exemplum Moyfi . Vel potest dici , sicut dicit Augustinus * in quæstionibus Exodi , quòd sicut terra , ante vtilia semina , herbarum inuicilium fertilitate laudatur : sic illud Moyfi factum , vitiosum quidem fuit , sed magnæ fertilitatis signum gerebat , in quantum scilicet erat signum virtutis eius , qua populum liberaturus erat . De Phinees autem dicendum est , quòd ex inspiratione diuina , zelo Dei commotus , hoc fecit . Vel quia licet nondum esset summus Sacerdos , erat tamen filius summi Sacerdotis : & ad eum hoc iudicium pertinebat , sicut & ad alios iudices , quibus hoc erat præceptum .

Ad tertium dicendum , quòd potestas secularis subditur spirituali , sicut corpus animæ . Et idèd non est usurpatum iudicium , si spiritualis prelati se intromittat de temporalibus , quantum ad

*l. 1. c. 36.
in prins.
to. 1.
* l. 2. c. 2.
to. 4. et l.
22. c. 1. r. a
Faustū c.
70. to. 6.*

ea, in quibus subditur ei secularis potestas, vel quæ ei à seculari potestate relinquuntur.

Ad quartum dicendum, quòd habitus scientiæ & iustitiæ sunt perfectiones singularis personæ. Et ideo per eorum defectum non dicitur usurpatum iudicium: sicut per defectum publicæ auctoritatis, ex qua iudicium vim coactiuam habet.

QVÆST. LXI.

De diuisione iustitiæ in commutatiuam & distributiua, in quatuor articulos diuisa.

D E inde considerandum est de partibus iustitiæ. Et primò de partibus subiectiuis, quæ sunt species iustitiæ, scilicet distributiua & commutatiua. Secundo, de partibus quasi integralibus. Tertio, de partibus quasi potentialibus, scilicet de virtutibus adiunctis.

¶ Circa primum occurrit duplex consideratio. Prima, de ipsis iustitiæ partibus. Secunda, de vitijs oppositis. Et quia restitutio videtur esse actus commutatiuæ iustitiæ, Primò considerandum est de distinctione iustitiæ commutatiuæ & distributiuæ. Secundo de restitutione.

¶ Circa primum quærentur quatuor.

¶ Primo, vtrum sint duæ species iustitiæ, scilicet iustitiæ distributiua & commutatiua?

¶ Secundo, vtrum eodem modo in eis medium accipiatur?

¶ Tertio, vtrum sit earum vniformis, vel multiplex materia?

¶ Quarto, vtrum secundum aliquam earum specierum, iustum sit idem quod contrapassum.

340

1 q. 21. a.

1. co. 2. et

3. d. 33.

q. 3. a. 4.

q. 5. c.

4 d. 46.

q. 1. a. 1.

q. 1.

ARTIC. I.

Vtrum conuenienter ponantur duæ species iustitiæ, scilicet commutatiua & distributiua?

A D primum sic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter ponantur duæ species iustitiæ, iustitiæ distributiua & commutatiua. Non enim potest esse iustitiæ species, quod multitudini nocet: cum